

Posudek diplomové práce Michaely Petránkové

Tváří v tvář ztrátě

Figury ztráty v poválečné středoevropské literatuře: Nabokov, Bachmannová, Bernhard, Handke, Esterházy, Sebald, Chwin

Ústav české literatury a literární vědy FF UK

Diplomantka si vybrala pro svou diplomovou práci nelehké téma „ztráty“ – jak co se týče rozsahu literárních zdrojů, tak metodologickou náročností. V úvodu si zužuje autorka téma na „narativní tvary, symbolické prostředky a jejich syntaktické spojování, fragmenty a jejich skladbu, které obraz mizejícího zanechává v textu jako svědectví. (...) Způsob, jakým se individuum (jazyk) vyrovnává se ztrátou a jak se tento způsob odráží v textu.“ A hodlá se zaměřit na „řeč a vědomí subjektu, který čelí ztrátě; na figuru, kterou ztracené zanechává.“ Inspirována pojmem figury, tak jak ji používá Roland Barthes ve *Fragmentech milostného diskursu*, chce analyzovat výpověď ztráty v poválečné středoevropské literatuře.

Ve druhé a třetí části první kapitoly tedy autorka z bohatého diskursu středoevropské literatury vybírá dílčí koncepty, na jejichž pozadí poté analyzuje jednotlivé figury. Koncept středoevropského modernismu je sice představen poněkud lakonicky a v dost zjednodušující zkratce, ale vzhledem k záměru stále ještě funkčně; podobně delleuzeovský koncept „menšinové literatury“. Větší pozornost by si zasloužil pojem „literatury vystěhovalců“. Ostatně název kapitoly *Literatura vystěhovalců: geneze pojmu* to i slibuje, však k vysvětlení či představení „geneze pojmu“ příliš nedochází a může se zdát, že koncept „vystěhovalecké literatury“ splývá s literaturou exilovou, s čímž bych rozhodně nesouhlasila (a jak vyplývá z analytických částí práce, tak jej takto nechápe ani diplomantka). V kapitole druhé se autorka „otáčí“ za vznikem figur, a to především z žánrové perspektivy (elegie, barthesovská figura), což umožňuje například v rámci figury ztráty vytknout žánr svědectví.

Klíčovou část práce tvoří tedy analýza a interpretace sedmi figur ztrát stěžejních textů středoevropské literatury, přičemž každému textu je připsána jedna figura. Výsledkem je pak pomyslný katalog figur prosvítání, potlačení, vymazávání, vzdalování se, převrácení, tíha, redukce. Výsledné figury leckdy svůj klíčový princip (tj. prosvítání, potlačení, vymazávání, vzdalování se, převrácení, tíhu, redukci) hledají poměrně obtížně, ale důkladná analýza jednotlivých textů pro ně poskytuje dostatečnou oporu. Při konkrétních interpretačních sondách se autorka zabývá i dalšími narativními aspekty, které diskurs ztrát vytvářejí - např. určitou binaritou kalyptického a

apokalyptického vyprávění (Nabokov). Vzhledem k zaměření práce se také logicky jedním z vedlejších témat stává problém paměti a vzpomínání, byť nejsou hlavním úběžníkem práce. Osobně bych s některými interpretacemi nesouhlasila, resp. polemizovala – například s tím, že pro Sebalda „hraje důležitou roli záchranná síla paměti.“ (str.81) Není tomu spíše naopak? Není pro jeho vystěhovalce důležité spíše „záchranné“ zapomínání? V souvislosti s tímtež autorem by si mnohem větší pozornost než v poznámce 191 zasloužilo i médium fotografie coby „prostředek mizení a zkázy“ a případně komparace média vizuálního a zvukového coby instrumentu ztráty (Sebaldovy fotografie, role hudebních motivů a rytmu v prózách Bachmannové a Bernharda). Plně ale respektuji, že se autorka vydala jiným interpretačním směrem, ostatně otevřenost možných intepretací a nezavršenost katalogu figur deklaruje již v úvodu práce.

V závěrečném epilogu jako by autorka sama „ztrácela“ dech. Shrnutí jednotlivých figur působí spíše formálně (ve smyslu, aby bylo formě epilogu učiněno zadost). Vzájemná komparace (nebo jakési utřídění) figur by si zasloužila větší prostor, i vzhledem k tomu, že v interpretační části s nimi autorka záměrně pracuje izolovaně. Stejně tak vysvětlení, proč se jazyk „ztrát“ v epilogu proměňuje v jazyk „svědectví“ – může to být smysluplné i logické, ale nikoli samozřejmé.

Většinu výše zmíněných poznámek ovšem nechápu jako zásadní výtky, ale spíše možná doporučení pro případné další zpracovávání tématu nebo náměty pro diskusi u obhajoby. Michaela Petránková ve své diplomové práci prokázala schopnost samostatného kritického myšlení, znalost sekundární literatury k tématu i obeznámenost s mnohem širším literárním kontextem, než který využívá v samotné práci. Text je navíc i přes občas poněkud rušící pravopisné chyby dobrým příkladem esejistického stylu, jemuž nechybí akademická hutnost.

Práci proto doporučuji k obhajobě.